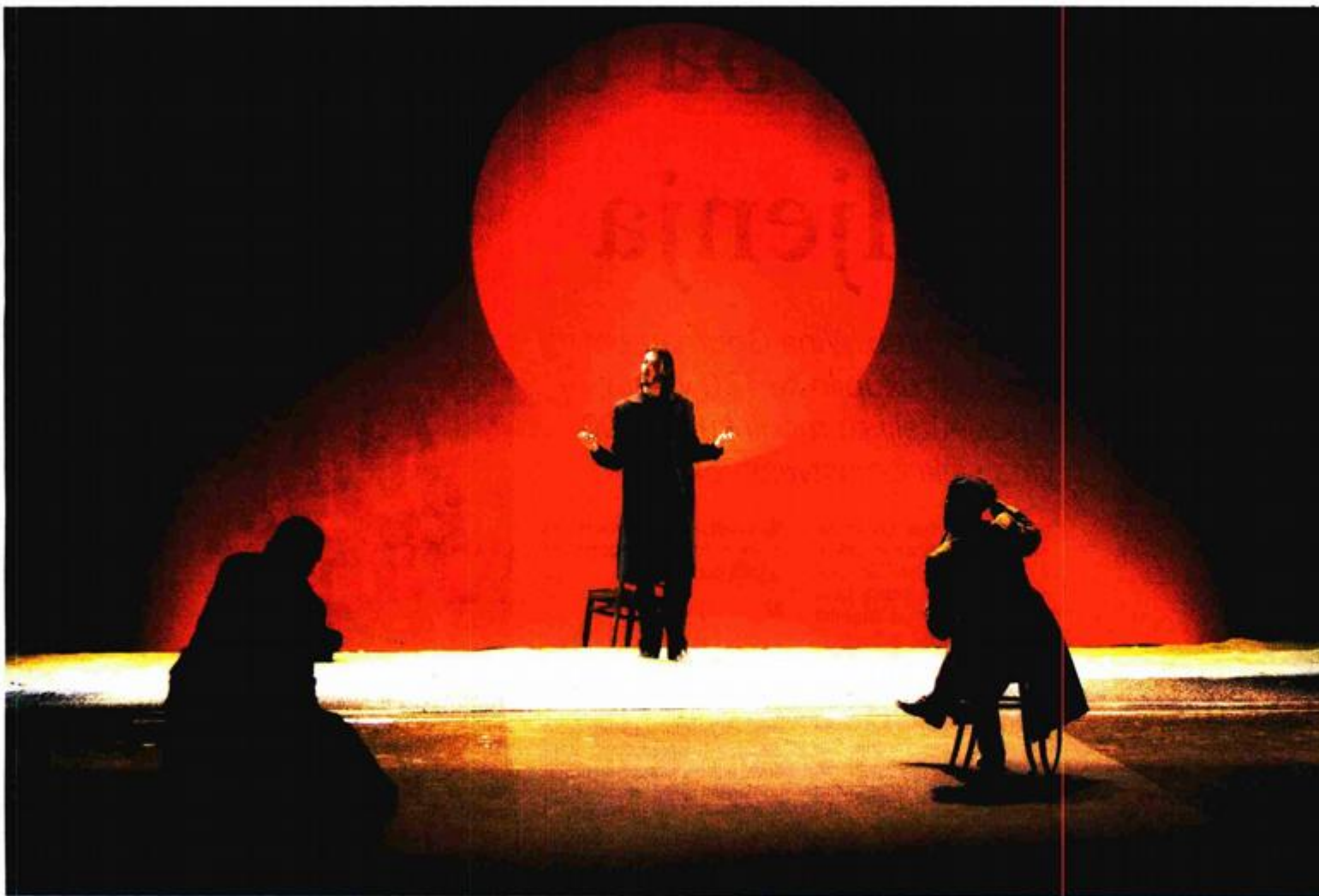

PREMIJERA »Zločin i kazna« u splitskome HNK u režiji Aleksandra Ogarjova

Odnjegovani prizori i dobro vođeni dijalozi: Iz predstave »Zločin i kazna« splitskoga HNK-a

GLUMCI

**»Pravocrtni«
Raskoljnikov**

Mijo Jurišić kao Raskoljnikov ponudio je prilično pravocrtnu putanju nesretna studenta koji vjeruje u individualnu akciju pa sve do priznanja zločina. Iako je tek solidno interpretirao studenta, doduše, više svojim fizisom negoli dubokim proživljavanjem, punokrvi lik Raskoljnikova nije uspio do kraja donijeti.

Za razliku od njega, Trpimir Jurkić dobro je predočio istražitelja Petroviča, plastično, intrigantno i promišljeno, što se od glumca njegova iskustva moglo i očekivati. Andrea Mladinić bila je ekstatična Sonja Marmeladovna, sva u visokom naponu, zbog čega je višekratno gubila pravu emociju. Marko Petrić (Razumihin) krenuo je putem hinjena veselja i zanosa u više scena, što je šteta, jer potencijala ima, dok su u predstavi još glumili i Andrea Mladinić (Ivanovna), Vicko Bilandžić (Lužin), Ante Krstulović (Lebjezjatnikov) i Nikša Arčanin (Nikolaj) te Ivana Tonković, Dijana Kurobasa, Barbara Sumić, Zdeslav Čotić i dr.

Sugestivne slike trpeće savjesti

Ogarjov je podcrtao slabost, nemoć i bezizglednost pojedinca da se odupre općoj »egzistencijalnoj pokvarenosti« društva

Helena BRAUT

Poput otkrića ljubavi, poput otkrića mora, otkriće Dostojevskoga obilježava važan datum u našem životu. To se obično zbiva u mladenačkoj dobi, zrelost traži i otkriva smirenije pisce, zapisao je Jorge Luis Borges u nevelikoj knjižici »Osobna biblioteka« o najpoznatijem i najzaokruženijem romanu svjetskoga klasika Fjodora Mihajloviča Dostojevskoga (1821. - 1881.) - »Zločinu i kazni« iz 1866. godine. Borges nadalje dodaje da je roman »u jednom dahu pročitao 1915. godine«, kako mu je otkrio jedan sasvim nepoznat svijet te da mu se »glavni junaci ubojica i bludnica, nisu učinili manje užasnim od rata koji ga je okruživao«.

A što »Zločin i kazna« znači ili može značiti danas u svojoj svevremenskoj potencijalnoj aktualnosti, koju je nepotrebno objašnjavati, odgovorio je, protekloga vikenda, ruski redatelj Aleksandar Ogarjov postavljanjem toga romana na scenu u vlastitoj dramaturgiji i novom prijevodu Nile Kuzmanić-Svete, a na pozornici splitskoga HNK.

Metafizička nepravda

Čini se da je na idejnoj razini redatelj još jedanput podcrtao slabost, nemoć, bezizglednost pojedinca da se odupre općoj »egzistencijalnoj pokvarenosti« društva (sintagma Bele Hamvasa u predgovoru »Zločinu i kaz-

ni«) koja mu oduzima sve šanse i tjera ga i na najveći zločin. I dok klasično zlodjelo u pravilu pronalazi svog istražitelja i prstom upire u žrtvu, nepoštenje, neloyalnost i prijevara zajednice (kojih ima mnogo više) nikada se ne sankcioniraju, i tu leži ona metafizička nepravda koja je neispravljiva i teško shvatljiva i za koju je, u krajnjem smislu, Dostojevski pronašao vjeru kao izlaz.

U tom psihološkom, sociološkom i filozofskom aspektu, ovo djelo je besmrtno, a njegove inscenacije, bez obzira na poetološki kod redatelja, uvijek iz sadašnjosti, iz stranica društvene i crne kronike vuče konce, koje je nemoguće ignorirati i ne prepoznati. Iako Ogarjov, koji se u radu na klasičnim djelima (»Mečava« po Puškinu u »Gavelli«) uvijek vraća čistoj esenciji dramske radnje i njezinoj bogatoj teatralizaciji, ne povlači paralele s konkretnim izvantatarskim zbivanjima, i njegov »Zločin i kazna« može se čitati pod tom slojevitom koprenom.

U dramaturgiji Ogarjov uzima tek nekoliko likova iz velikoga romana gradeći svoju dva i pol satnu verziju predloška, i to, kao što je već pokazao hrvatskoj publici, putem snažne ugodajnosti koju postiže ne samo metaforički sugestibilnim slikama i likovno sofisticiranima te odabirom glazbe (u raznim znakovitim jačinama i tonalitetima), stvarajući kompletnu i zaokruženu predstavu. Odabir glazbe,

primjerice Philipa Glassa, njegovih ponavljanja koja imaju transični ugođaj pruža već od prvih prizora osjećaj bezvremenosti. Po tome svom kazališnom potpisu vidljiv je njegov redateljski rukopis, školovan kod ruskog režijskoga maga Anatolija

Mladost i neiskustvo većine u glumačkom ansamblu oduzeli su metafizičku snagu upisanu u predložak, pa predstava ostaje, u cijelosti, bez potrebnoga široka i dojmljivijeg zamaha

Aleksandroviča Vasiljeva, te istodobno - nježan, decantan i miran pristup.

Pranje krvavih ruku

Likovi koji zaokupljaju Ogarjova jesu, dakako, nesvršeni student Rodion Romanovič Raskoljnikov koji već u prvoj sceni sjekirrom

ubija lihvaricu Aljonu Ivanovnu i njezinu sestru Lizavetu. Prvi prizor je sasvim crna pozornica (scenografinja i kostimografinja je Vera Martinova) s nužnim namještajem koji nagovještava tragediju, dok zlokobno zvonilo i škripanje vrata (audita-

koljnikova i njegova prijatelja Razumihina i istražitelja Porfirija Petroviča. Ogarjov sjajno impostira istražitelja, poslije u salonu kao čas nervoznog i rastrzanog čovjeka (u svojoj vanjskoj prezentaciji), čas zlokobno raspoložena, koji dokazujući neku hinjenu ležernost čak, pred svojim ispitanikom, i preskače uže za održavanje kondicije. Ogarjovljevo tempo ima unutarnji smisao pa je scena kad Sonja Marmeladova u višeglasju čita Lazarovo uskrsnuće sjajno pozicionirana. Trenutak kad je čitanje gotovo, okrunjen je mističnim samozapaljenjem knjige Evanđelja. Dobro je riješena, s osjećajem za karnevaleskno i apsurdnost ljudskih postupaka, svojevrsna parada veselih svirača i kuhara koji kao da su došli iz crtanoga filma, a koji prolaze kroz duboku Raskoljnikovu svijest

opterećenu teškim zločinom.

Truplo sa čajnikom

Sjajna je slika zakopana Raskoljnikovljeva tijela u pijesku i čajnika koje naglašava njegovu muku, čovjeka koji je pojedinačnim činom društvenoga čišćenja pokušao spasiti svijet, dok na kraju, nužno, treba spašavati sebe, odnosno svoju dušu.

U kontekstu takva pristupa ovom romanu nije bilo nepotrebno ni predvidljivo ocrtanje istražitelja kao Mefista, što se opredmetilo i konkretnim plamenom na sceni, a svakako je ponajbolji dio finala Raskoljnikovo mirenje, predaja, prihvaćanje vlastitih djela i preuzimanje i doslovce pružena križa. Predstava je u svakom detalju jasno razrađena, stoga je i važan nenametljiv scenski pokret Albina Rahmatulina i Leva Šopošnjikova, kao i dramaturški vrlo zanimljiva upotreba svjetla Zorana Mihanovića.

Iako Ogarjovljevo uradak s nizom odnjevovanih prizora i dobro vođenih dijaloga (solidna dramaturgija, na žalost, bez ostale obitelji Marmeladovih i Raskoljnikov) možemo smatrati više nego pristojnim čitanjem toga klasika, koji će naći ne samo lektirsku publiku, možebitno su mladost i neiskustvo većine u glumačkom ansamblu oduzeli metafizičku snagu upisanu u predložak, pa predstava ostaje, u cijelosti, bez potrebnoga široka i dojmljivijeg zamaha.

